
ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ДВИЖЕНИЕ ОТ „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“

*Станимир КОЖУХАРОВ**

ENSURING TRAFFIC SAFETY BY THE TERRITORIAL POLICE

*Stanimir KOZHUHAROV**

Abstract: *The number of motor vehicles grows daily, and this factor seriously increases the risk of road accidents not only in settlements, but also in non-populated settlements. Traffic safety is one of the factors that builds a uneventful and secure reliable environment. Various social entities provide that – bodies at national and local level, bodies of the Ministry of Interior, local bodies, agencies, state institutions and others. In ensuring traffic safety in the served areas, the officers of the „Territorial Police“ have been entitled with powers and obligations by which implementation the road accidents in the settlements and outside the settlements could be significantly improved. This particular article aims to examine the „Territorial Police“ tasks and powers in order to ensure safety traffic in the serviced areas and their activities to improve and limit the road accidents by practical experience systematizing and summarizing.*

Key words: *traffic safety, activity of „Territorial Police“, practical experience*

ВЪВЕДЕНИЕ

Ежедневно нараства броят на моторните превозни средства, а с този фактор сериозно се повишава рискът от настъпване на пътнотранспортни произшествия (ПТП) не само във населените, но и извън населените места. Безопасността на движението е един от факторите, чрез които се изгражда спокойна и сигурна обществена

* Авторът е доктор, старши инспектор в РУ Карлово при ОД на МВР – Пловдив.

* The author is a Philosophy Doctor, Senior Inspector in the Karlovo Regional Department at the Regional Directorate of the Ministry of Interior – Plovdiv.

среда. В нейното осигуряване вземат участие различни социални субекти – органи на национално и местно ниво, органите на МВР, местни органи, агенции, държавни институции и др.

При осигуряването на безопасността на движение в обслужваните райони служителите от „Териториална полиция“ имат правомощия и задължения, при изпълнението на които може съществено да се подобри пътният травматизъм във населените и извън населените места.

Настоящата статия има за цел да разгледа задачите и правомощията на „Териториална полиция“ за осигуряването на безопасността на движение в обслужваните райони и нейната дейност за подобряването му и ограничаването на ПТП, като систематизира и обобщава практическия опит.

УВОД

Безопасността на движение е един от факторите, на които се гради обществената сигурност. Чрез извършването на различни нарушения от водачите на МПС в много случаи се застрашават животът и здравето на пешеходци или други участници в пътното движение.

Цялото ни общество е свидетел на ежедневно настъпващите тежки ПТП-та, в които загиват хора, а на други се нанасят вреди за цял живот. Това изисква преориентиране на дейността на служителите от „Териториална полиция“ за осигуряване на безопасността на движението в обслужваните райони, с основна цел недопускане на тежки ПТП, санкциониране на нарушителите и възпитание на всички участници в пътното движение.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПЪТНОТО ДВИЖЕНИЕ ВЪВ НАСЕЛЕНИТЕ И ИЗВЪН НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

Всеизвестно е, че още от дълбока древност човекът се е придвижвал от едно място до друго по различни начини – пеш, чрез използване на впрегатни животни и колесници, като превозните средства са се променяли с развитието на човечеството и неговата еволюция.

Транспортът – чрез моторни превозни средства, чрез велосипед или за превоз на пътници и товари, отдавна е навлязъл в ежедневието на хората.

В днешното съвремие движението на хора и МПС във населените и извън населените места е част от ежедневието на хората, чрез което е свързан целият им жизнен цикъл – пеша или с автомобил хората отиват на работа, водят децата си на градина или на училище, поради което тяхното придвижване е абсолютно задължително. По този начин стават участници в пътното движение.

Бурното развитие на автомобилния транспорт през последните години обаче създаде сериозна предпоставка за безопасността на движението. С ежедневно настъпване на пътнотранспортни произшествия в много случаи не само се нанасят големи материални щети, но и се отнемат човешки животи. Ежедневното отиване на училище или пресичане на пешеходна пътека може да се окаже за последно, което се отразява на цялата сигурност във населеното и извън населеното място.

Ежедневно загиват хора от пътнотранспортни произшествия, което широко се отразява в медиите – телевизията и радиото, печатните и електронните издания, като се организират дискусии по различни проблеми и констатиранни слабости в търсене на причините за безопасността на движението.

Участници в пътното движение в населените места са пешеходци – деца и възрастни хора, велосипедисти, различни моторни превозни средства, пътнотранспортни превозни средства – каруци и др., а извън населените места пътното движение се осъществява основно от моторни превозни средства – леки и товарни.

Важен фактор за безопасността на движение има изградената пътна мрежа – различните класове пътища, автомагистрала, пътни възли, международни пътища и др. съоръжения, използвани от автомобилния трафик.

Статистиката показва, че за м. януари 2021 г. в страната са настъпили 374 пътнотранспортни произшествия, в които са загинали 26 и са ранени 469 участници в движението.¹ От 1951 до 2021 г. средно в страната загиват около 920 души и вследствие на настъпили пътнотранспортни произшествия са ранени около 5637 души.²

Към настоящия момент придвижването на хора и автомобили във населените и извън населените места се регламентира с различни нормативни актове и подзаконови нормативни актове – наредби и инструкции, в които са регламентирани различни правила

¹ Вж.: **Статистика** на ПТП за месец януари 2021 г. на МВР. [онлайн]. <https://www.mvr.bg/docs/librariesprovider74/default-document-library>

² Вж.: <https://bg.wikipedia.org/wiki/>

с цел подобряване на безопасността на движение и ограничаване на настъпването на пътнотранспортни произшествия. По-важните от тях са следните:

➤ Закон за движение по пътищата – основната му цел е опазване на живота и здравето на участниците в пътното движение, улесняване на тяхното придвижване, опазване на имуществото на юридическите и физическите лица, както и на околната среда от замърсяването от моторните превозни средства.³ В него се съдържат различни правила за движение, които са задължителни за водачите на МПС и чието нарушаване се санкционира от контролните органи. Чрез тях основно се регламентира движението във населените и извън населените места, паркирането в населените места, осъществяването на маневри и др.

➤ Наредба № I-45/24.03.2000 г. за регистриране, отчет, спиране от движение и пускане в движение, временно отнемане, прекратяване и възстановяване на регистрацията на моторни превозни средства и ремаркета, теглени от тях, и за реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства, която посочва кои МПС подлежат на регистрация. Наредбата регламентира къде се извършва регистрацията на МПС и теглените от тях ремаркета, в какъв срок и как се извършва регистрацията.⁴ На всяко регистрирано превозно средство се предоставят табели с регистрационен номер.

➤ Наредба № 5 от 2003 г. за установяване и обезопасяване на участъците с концентрация на пътнотранспортни произшествия и за категоризиране на безопасността на пътищата, която определя условията, реда и критериите за установяване и обезопасяване на участъците с концентрация на пътнотранспортни произшествия и за категоризиране на безопасността на пътищата (пътната инфраструктура), отворени за обществено ползване, като нейните разпоредби се отнасят и за улиците в населените места и селищните образувания.⁵ Наредбата регламентира задължения на службите за

³ Вж.: **Чл. 1**, ал. 2 от Закона за движение по пътищата. Обн. ДВ, бр. 20/5.03.1999 г.; посл. изм. и доп. ДВ, бр. 109/22.12.2020 г.

⁴ Вж.: **Наредба** № I-45/24.03.2000 г. за регистриране, отчет, спиране от движение и пускане в движение, временно отнемане, прекратяване и възстановяване на регистрацията на моторните превозни средства и ремаркета, теглени от тях, и реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства. Обн. ДВ, бр. 31/14.04.2000 г.; посл. изм. и доп. ДВ, бр. 110/29.12.2020 г.

⁵ Вж.: **Наредба** № 5 от 2003 г. за установяване и обезопасяване на участъците с концентрация на пътнотранспортни произшествия и за категоризиране на безопасността на пътищата. Обн. ДВ, бр. 90/10.10.2003 г.; посл. изм. и доп. ДВ, бр. 93/25.11.2011 г.

контрол към МВР, както и съдържа мерки за обезопасяване на участъците с концентрация на ПТП.

➤ Наредба № 2 от 17.01.2001 г. за сигнализацията на пътищата с пътна маркировка, която определя видовете пътна маркировка, условията, реда и правилата за използването ѝ за сигнализация на пътища, отворени за обществено ползване.⁶ Важна част от поставянето на маркировката е спазването на техническите изисквания, посочени в Наредбата.

➤ Наредба № 17 от 23.07.2001 г. за регулиране на движението по пътищата със светлинни сигнали, която определя видовете светлинни сигнали, които се използват за регулиране на движението на пътните превозни средства и на пешеходците по пътищата, отворени за обществено ползване, както и условията, реда, местоположението, начина на поставяне и изискванията към пътните светофари, които подават светлинни сигнали.⁷

➤ Наредба № 3 от 16.08.2010 г. за временната организация и безопасността на движението при извършване на строителни и монтажни работи по пътищата и улиците, като разпоредбите на Наредбата се прилагат и за сигнализиране на препятствия в обхвата на пътя или улицата, възникнали в резултат на аварии и пътнотранспортни произшествия.⁸

➤ Наредба № 1 от 19.07.2017 г. за реда за установяване на концентрацията на алкохол в кръвта и/или употребата на наркотични вещества или техни аналози, като нейните разпоредби се прилагат и при пътнотранспортни произшествия. Употреба на алкохол или наркотични вещества от водачи на МПС се установява чрез използване съответно на технически средства, тестове, медицински, химически или химико-токсикологични изследвания.⁹

➤ Наказателен кодекс, който регламентира кои деяния, извършени от водачи на МПС, са престъпления.¹⁰

⁶ Вж.: **Наредба** № 2 от 17.01.2001 г. за сигнализацията на пътищата с пътна маркировка. Обн. *ДВ*, бр. 13/10.02.2001 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 32/16.04.2019 г.

⁷ Вж.: **Наредба** № 17 от 23.07.2001 г. за регулиране на движението по пътищата със светлинни сигнали. Обн. *ДВ*, бр. 72/17.08.2001 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 35/15.05.2015 г.

⁸ Вж.: **Наредба** № 3 от 16.08.2010 г. за временната организация и безопасността на движението при извършване на строителни и монтажни работи по пътищата и улиците. Обн. *ДВ*, бр. 74/21.09.2010 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 34/12.05.2015 г.

⁹ Вж.: **Наредба** № 1 от 19.07.2017 г. за реда за установяване на концентрацията на алкохол в кръвта и/или употребата на наркотични вещества или техни аналози. Обн. *ДВ*, бр. 61/28.07.2017 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 99/20.11.2020 г.

¹⁰ Вж.: **Чл. 343б** и др. от Наказателния кодекс. Обн. *ДВ*, бр. 26/2.04.1968 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 83/22.10.2019 г.

За осигуряване на безопасността на движението по пътищата има издадени и други нормативни и подзаконово нормативни актове, чрез които се регламентират и други правила, които са длъжни да спазват участниците в пътното движение при своето придвижване. Посочените по-горе имат важно значение за осъществявания контрол от служителите на „Териториална полиция“, които основно следят за допуснати нарушения и престъпления с цел ефективен контрол над пътното движение.

Посочените нормативни актове и подзаконово нормативни актове показват малка част от правилата, които е важно да бъдат спазвани от пешеходци и водачи на МПС, за да се гарантира в пълна степен безопасността на движението във населените и извън населените места.

ЗАДАЧИ И ПРАВОМОЩИЯ НА „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ДВИЖЕНИЕ

Както беше посочено, интензивното движение на различни участници в движението – пешеходци, велосипедисти, мотористи, моторни превозни средства и други пътни превозни средства, е част от транспортния процес във населените и извън населените места и тяхното безопасно придвижване е задача на много държавни органи, агенции и институции.

Една от основните задачи за подобряване на безопасността на движение има Министерството на вътрешните работи¹¹ чрез своите структури.

Основно звено с правомощия за контрол на пътното движение е „Пътна полиция“, която изпълнява задачи за осигуряване на безопасността на движението чрез проверки за спазване на правилата за движение по пътищата, на техническата изправност и регистрацията на моторните превозни средства и теглените от тях ремаркета, на водачите на моторни превозни средства и при пътнотранспортните произшествия.¹²

Организацията на дейността е чрез излъчване на наряди с определени участъци и маршрути на движение, съобразени с пътнотранспортните потоци, състоянието на аварийността и др., за

¹¹ Вж.: **Закон** за Министерството на вътрешните работи. Обн. ДВ, бр. 53/27.06.2014 г.; посл. изм. и доп. ДВ, бр. 85/2.10.2020 г.

¹² Вж.: **Инструкция** № 8121з-749/20.10.2021 г. за реда и организацията на осъществяване на дейностите по контрол на пътното движение. Обн. ДВ, бр. 90/31.10.2014 г.; посл. изм. и доп. ДВ, бр. 104/29.12.2017 г.

което се издават указания от началник на РУ. Същите включват граници на маршрутите и постове, местата с концентрация на ПТП, характеристика на пътната инфраструктура и др. В изпълнение на целите и задачите на инструкцията се утвърждава седмичен или месечен график за работа на служителите.

Правомощия за извършване на контрол на автомобилното и пешеходното движение във населените и извън населените места имат и служителите на „Териториална полиция“ в обслужваните райони. За изпълнение на контролните функции, както и за работа с техническите средства – мобилните станции с отдалечен достъп, дрегерите за установяване на употребата на алкохол или наркотици, всички служители са преминали необходимото обучение и са отдадени в заповеди.

В изпълнение на дадените им правомощия служителите от „Териториална полиция“ имат право да извършват проверка на лица и МПС съгласно ЗДвП, да проверяват изправността на автомобилите и техническата изправност, да изискват необходимите документи, съпътстващи превозваните товари, както и да санкционират водачите на МПС и пътниците при констатирани нарушения. За тях съставят и налагат глоби с фиш или акт за установено административно нарушение, а при констатирано престъпление задържат водача на МПС и уведомяват съответната прокуратура.

Служителите на „Териториална полиция“ съвместно с нарядите на „Пътна полиция“ участват в различни полицейски операции за подобряване на безопасността на движението, като използват широкообхватния метод на предварително определени за това места, основно си взаимодействат при настъпило ПТП, като осигуряват безопасността на движението чрез ръчно регулиране, но нямат правомощия да посещават ПТП и да ги обработват по предвидения за това ред, както и да осъществяват контрол на автомобилното движение чрез предвидените за това технически средства.

Основният нормативен документ, който регламентира организацията на дейността и задачите на служителите от „Териториална полиция“, е Инstrukция № 8121з-823/5.11.2014 г. за организация на дейността в Министерството на вътрешните работи по териториалното обслужване на населението. Инstrukцията регламентира, че извършваната дейност от служителите е вид охранителна

дейност, като една от тях е осигуряване на безопасността на движението.¹³ За изпълнението на тази дейност обаче в Инструкцията няма конкретно поставени задачи за контрол над водачите на МПС, изискване за осъществяване на тази дейност по определени критерии, на определени маршрути или участъци, както и в кои случаи служителите да осъществяват дадените правомощия по ЗДвП.

Една от основните им задачи, регламентирани в Инструкцията, е да осъществяват контрол по безопасността на движението по пътищата съгласно правомощията си по Закона за движение по пътищата и регламентирания в МВР ред в обслужваните райони, както и да предлагат необходимите мерки за отстраняване на констатирани нередности, като особено внимание обръщат на районите около детските градини и учебните заведения. Също така да сигнализират компетентните органи при установени причини и предпоставки, влияещи на безопасността на движението, по предвидения за това в МВР ред.

Посочените пропуски в нормативната уредба сериозно затрудняват извършваната дейност на служителите за осигуряване на безопасността на движението в обслужваните райони. Макар да имат задължение за осигуряване на безопасността на движението в обслужваните райони и да са им дадени правомощия, в извършваната дейност няма предвидена конкретна дейност, насочена само в тази посока. Общото задължение да анализират причините и предпоставките за извършване на нарушения, което важи и за извършваните нарушения по безопасността на движението, ги задължава да сигнализират компетентните органи при констатирани причини и предпоставки за тяхното извършване. Също така няма и отчет за извършената дейност в отчетната форма Приложение 4 към Инструкцията, където само има графа „Съставени актове и изготвени предложения за подобряване на безопасността на движение“. Липсва изискване къде точно да осъществяват правомощията си служителите, в кои случаи, по какъв начин, на кои места и не се отчита как тази дейност е предотвратила нарушенията по безопасността на движението в обслужвания район.

¹³ Вж.: **Чл. 2**, ал. 1, т. 5 от Инструкция № 81213-823/5.11.2014 г. за организация на дейността в Министерството на вътрешните работи по териториалното обслужване на населението. Обн. *ДВ*, бр. 94/14.10.2014 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 63/18.08.2015 г.

ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ДВИЖЕНИЕТО ОТ „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“ В ОБСЛУЖВАНИТЕ РАЙОНИ

Както беше посочено, основното структурно звено за контрол на движението е „Пътна полиция“, която има ясно определени дейности и задачи. Организацията ѝ на работа е чрез излъчване на наряди от служители, които работят на точно определени места и маршрути, определени на базата на пътнотранспортната обстановка – аварийност, интензивност на движението и др.

По този начин обаче в изпълнение на задачите за осигуряване на безопасността на движението в определени случаи част от населените места в обслужваната от РУ територия остават невключени в маршрутите за движение на служителите от „Пътна полиция“ поради факта, че липсва концентрация на ПТП, интензивно движение на пешеходци и МПС и др.

Осигуряването на безопасността на движението в тези случаи и на тези места изцяло се осъществява от „Териториална полиция“, на която организацията на дейност е на териториален принцип, с определени райони или микрорайони. Това се отнася и за големите населени места, в частта им на техни квартали, улици и прилежащи земища, които остават извън маршрута и местата за контрол на служителите от „Пътна полиция“.

Много и разнообразни са дейностите, които извършват служителите от „Териториална полиция“ в обслужваните райони за осигуряване на безопасността на движението. При ежедневния обход на населеното и извъннаселеното място, както и при провежданите разговори с органите на местното самоуправление, граждани и др. социални субекти служителите придобиват навременна информация за констатирани негативни фактори, влияещи на безопасността на движението. В определени случаи такава информация достига до тях и по служебен път – от докладни записки на други служители, при извършвана проверка на сигнал и др.

Основната информация за причините и предпоставките, влияещи негативно на безопасността на движението, служителите придобиват от системното им изучаване, наблюдение на процесите и анализ на извършените нарушения и престъпления.

Във населените и извън населените места се извършват различни по вид нарушения на безопасността на движението от водачи на МПС и пътници, като най-честите нарушения са неупотреба на обезопасителен колан, говорене по телефон, неправилни маневри, неспиране на знак „Стоп“, неправилно пресичащи пешеходци и др.

Не са малко и случаите, когато водачите на МПС извършват престъпления, като управляват след употреба на алкохол над 1.2 промила или под въздействието на наркотици, управляват с регистрационни табели на друго превозно средство или нерегистрирано по надлежния ред, МПС, обявено за издирване, и др.

В изпълнение на основната ѝ задача – да осигурява безопасността в обслужвания район, от практиката можем да посочим, че извършваната дейност от „Териториална полиция“ е в различни направления:

➤ **Дейност с цел превенция на нарушенията и престъпленията**

Доброто познаване на обслужвания район като разположение и изградената инфраструктура е определящо за предприемане на превантивни мерки за недопускане на нарушения на безопасността на движението и престъпления. При ежедневния обход на населеното и извъннаселеното място служителите имат ясна представа какви превантивни мерки следва да се предприемат за отстраняване на констатираните слабости. В повечето случаи, когато констатираните причини и условия не са от тяхната компетенция, служителите изготвят уведомителни писма по чл. 66 ЗМВР. Това извършват най-често при констатиране на износена или заличена пътна маркировка, липса на пътни знаци или на мантинели, когато е необходимо да се изрежат надвиснали храсти и клони от дървета, с които се застрашава безопасното преминаване на МПС, и в други случаи. Когато констатираните причини и условия са от компетенцията на МВР, служителите изготвят предложения за подобряване на безопасността на движението до началника на РУ, в което предлагат мерки за предприемане на: промяна на маршрутите за движение на служителите от „Пътна полиция“ в определени дни и часове, засилване на полицейското присъствие в определен час от денонощието, завишаване на контролната дейност за предотвратяване на определен вид нарушение или престъпление и др.

Друга дейност, която служителите извършват с превантивна цел, е издаване на разпореждания и писмени предупредителни протоколи на водачи на МПС, на родители да не предоставят МПС за управление на непълнолетни и др. Тези действия се прилагат при получени данни за извършени нарушения на безопасността на движението и чрез тях основно се цели водачите да бъдат предупредени за административната отговорност за определения вид нарушение. Същото се отнася и за пешеходците в населените места, като там предимно се ползва предупреждението, най-вече в устна форма.

С превантивна цел или за ограничаване на определен вид нарушение служителите разработват и реализират работни карти съвместно с органите на местното самоуправление и други заинтересовани субекти – държавни органи и институции, граждански сдружения и др., по определения за това ред.¹⁴ По този начин се решава конкретен проблем с безопасността на движението, който е значим за населеното или извъннаселеното място, но изисква общи усилия от компетенцията на други обществени субекти с правомощия в определена сфера.

➤ **Дейност за контрол над водачите на моторни превозни средства и пешеходците**

Както беше посочено, служителите от „Териториална полиция“ имат правомощия по ЗДвП за контрол над водачите на МПС, а осъществяваният контрол е много важна част от цялостната дейност по осигуряване на безопасността на движението в обслужвания район.

Познаването на обслужвания район в детайли и анализирането на местата на нарушения позволяват на служителите ежедневно да извършват контролни дейности спрямо водачи на МПС, превозвани товари, проверка на техническата исправност и др. Основанието за тази дейност е ежедневното провеждане на специализирани операции за ограничаване на пътнотранспортните произшествия с различни задачи: проверка на водачи за употреба на алкохол и наркотици, проверка за техническата исправност на автомобилите, проверка за издирване на лица и МПС и др.

При констатиране на нарушения на ЗДвП служителите съставят и налагат глоби за предвидените нарушения, а когато установят данни за извършено престъпление, задържат водача и уведомяват компетентната прокуратура. Не са малко случаите, когато при извършена проверка на автомобил се откриват вещи, обявени за издирване, като в тези случаи служителите запазват местопроизшествието за извършване на процесуално-следствени действия за доказване на престъплението.

Основно цялостната им дейност е насочена не само за контрол на водачите на МПС, но и за предотвратяване на престъпления – управление на МПС след употреба на алкохол или наркотици и др., с цел да се предотврати ПТП или да не се застраши човешки живот.

¹⁴ Вж. **Инструкция** № 8121з-91/13.01.2017 г. за реда за организация за осъществяване на превантивната дейност от полицейските органи в Министерството на вътрешните работи. Обн. ДВ, бр.10/27.01.2017 г.

➤ **Дейност за възпитание на уязвимите групи от населението с цел предотвратяване на пътнотранспортни произшествия**

Служителите на „Териториална полиция“ ежедневно водят беседи с граждани от обслужвания район, които са на различна възраст. Най-чести са разговорите с водачите на МПС при извършване на проверка и пътниците, при което служителите имат възможност устно да ги предупредят за административната или наказателната отговорност за определен вид нарушение или престъпление, да ги предупредят за опасни участъци от пътното движение и др., с което да ги предпазят от настъпването на ПТП.

Също така служителите ежедневно контактуват и с пешеходци, като имат задължението да ги санкционират при извършени нарушения по ЗДвП, при което имат възможност да проведат беседа с превантивна цел – предупреждават ги за административната отговорност, за опасни места за пресичане и др., с което се цели опазване на техния живот.

Основна част от възпитателната дейност на служителите заемат провежданите беседи с ученици от различни възрасти. Това става най-често в часа на класа и със съдействието на училищното ръководство за повишаване на пътната култура на подрастващите. При тези беседи учениците са запознавани с правилата за правилно пресичане, местата за безопасна игра и др. с цел създаване на поведение на подрастващите, което да предпазва живота и здравето им като участници в пътното движение. Тази дейност на служителите се отчита в графа от Приложение 4 от формата им за отчет и се води статистика за цялостно извършената им дейност по изнесени беседи.

Основна цел на извършваната дейност от „Териториална полиция“ за осигуряването на безопасността на движението е намаляване на извършваните нарушения от водачите, ограничаване на ПТП, намаляване на убитите и ранените вследствие на катастрофи, подобряване на безопасността на движението на пешеходци и МПС във населените и извън населените места, създаване на сигурна безопасна среда в районите на училищата и детските градини, отстраняване на всички фактори, които благоприятстват настъпването на ПТП, като износена маркировка, липса на сигнализация и др. С навременното установяване и премахване на основните фактори, които застрашават безопасността на движението, в определени случаи може да се спаси дори човешки живот. Ето защо организирането на дейността на „Териториална полиция“ чрез разработване на адекватни мерки и мероприятия с цел превенция, контрол и възпитание следва постоянно да се прилага, което със сигурност ще доведе по

положителен резултат. Голяма част от катастрофите в населените места могат да бъдат предотвратени или техните последици да бъдат минимизирани при правилно насочване на дейността на „Териториална полиция“ за постигане на трайни положителни резултати. Основна роля за това е прилагането на дейностите и мероприятията с цел превенция, контрол и възпитание в съвкупност след анализ на пътнотранспортната обстановка в обслужвания район – интензивност на движение, рискови участъци, места с концентрация на нарушения или ПТП и др. Участници в движението са най-различни субекти – от деца до възрастни и различна по вид техника – леки и тежкотоварни МПС, които се придвижват от едно място до друго по всяко време на денонощието, което изисква и добро взаимодействие със служителите от „Пътна полиция“ и други звена от РУ с цел ограничаване на пътнотранспортния травматизъм. Основна задача на служителите от „Териториална полиция“ за осигуряване на безопасността на движението е недопускане на инциденти с пешеходци и МПС, които да завършат с фатален край за някои от участниците. Служителите на „Териториална полиция“ нямат правомощия да извършват дейност за контрол на скоростта в обслужваните райони, но могат да предлагат изменение на маршрутите за движение на служителите от „Пътна полиция“ в определени часове от денонощието, с което да се предотвратят фаталните последици.

Разгледаните дейности, които извършват ежедневно служителите на „Териториална полиция“ за осигуряване на безопасността на движението в обслужваните райони, могат да се приемат, че са комплекс от мерки с характерни особености. Наложени в практиката от организацията на работа на „Териториална полиция“, имат приложение не само в малките населени места, но и в големите градове. Чрез тяхното прилагане със сигурност би се подобрила безопасността на движението в обслужваните райони, както и би се повишила културата в пътното движение.

НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ДВИЖЕНИЕТО ОТ „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“

Преди всичко е необходимо да се каже, че са необходими законодателни промени в Инструкция № 81213-823/5.11.2014 г. за организация на дейността в Министерството на вътрешните работи по териториалното обслужване на населението, като дейността на служителите за осигуряване на безопасността на движение да бъде

разделена по направления – превенция, контрол и възпитание с определени задачи и очаквани резултати, както е реално извършваната им дейност.

Не може да се каже кое направление от трите е по-важно. Всяко от тях има определена цел и ефект върху безопасността на движението при нейното прилагане. Ето защо не могат да се степенуват по важност, а следва да се прилагат комбинирано и според оперативната обстановка в обслужваните от „Териториална полиция“ райони.

Анализирането на нарушенията на безопасността на движението и извършените престъпления без последващи действия е безпредметно. Както беше посочено в Инструкцията, няма конкретни дейности за осигуряване на безопасността на движението, но от практиката се вижда, че служителите в изпълнение на тази задача извършват много разнообразни и с различна насоченост дейности, които имат определено положителен ефект.

От практиката можем да изведем следните насоки:

➤ **По отношение на превантивната дейност**

Осигуряването на безопасността на движението включва различни фактори от средата, където служителите от „Териториална полиция“ осъществяват своята дейност.

Добре известно е, че ако се премахнат условията и причините, благоприятстващи извършването на нарушения и престъпления, със сигурност би се подобрила сигурността в обслужваните райони, като същото важи и за безопасността на движението.

Навременното сигнализиране на компетентните органи с конкретни правомощия за решаването на констатиран проблем и тяхната адекватна реакция за неговото решаване със сигурност ще се отразят положително на обществената среда. Не трябва обаче служителите на „Териториална полиция“ да очакват положителни резултати само от реализирането на сигналната функция, а е необходимо да търсят и прилагат нови форми и методи от областта на превенцията според оперативната обстановка.

Познавайки добре оперативната обстановка в обслужвания район, е необходимо служителите постоянно да работят за отстраняване на всички условия и причини, който биха довели до настъпване на ПТП или застрашаване на живота на човек като участник в пътното движение.

С предприемане на всички законови мерки и с лично участие за опазване на живота на участниците в движението в най-пълна

степен ще се гарантира безопасността на движението в обслужваните райони.

➤ **По отношение на контролната дейност**

Съществено значение по отношение на ефективния контрол имат местата, където се извършват най-много нарушения, както и видовете престъпления. За тяхното предотвратяване и недопускане е необходимо първо да се определят формите и методите на контрол – самостоятелно или съвместно с други служители, дали да се използва широкообхватният метод, или да се планират специализирани полицейски операции за предотвратяване на определен вид нарушение и престъпление и др.

Анализът на нарушенията по вид, време и място има съществено значение за организиране на контролната дейност. Това изисква своевременно получаване на информация за нарушения и престъпления, след което незабавно да се предприемат някои от видовете контролни мерки за тяхното преустановяване.

➤ **По отношение на възпитателната дейност**

За повишаване на културата на движение на учениците съществено значение има изграденото добро взаимодействие и сътрудничество между служителите от „Териториална полиция“ и училищните ръководства. Необходимо е провежданите беседи с правила за движение, безопасна игра и др. да обхванат учениците от всички класове, като препоръките към тях да бъдат съобразени с тяхната възраст. Така до всеки един ученик ще достигнат съвети за поведение от конкретната обстановка на обслужвания район, уязвимите места, опасностите, които служителите са установили от своята дейност, като им се дадат съвети за предпазване. Най-важното е учениците да бъдат запознати с рисковите фактори конкретно в населеното място, което обобщава опитът на служителите.

Там, където няма училища, би могло тези беседи да се провеждат с младежите от населеното място, където те най-често се събират, или индивидуално, когато провеждат разговор със служителите, което особено важи за малките населени места, където хората се познават.

Съвети към възрастните участници в движението би могло да се дадат при различни техни събирания, местни изяви и др., организирани от общината или кметството, с което да се завиши тяхното внимание като участници в пътното движение. Би могло и при индивидуални разговори – прием на граждани от служителите в определеното за това време, посещение в дома на лицето за провеждане на беседа и др.

Необходимо е също така да се въведат и определят точни критерии за оценка на извършените дейности с цел предприемане и на други мероприятия за постигане на желаната цел. Би могло да се прави анализ на определен период от време, например на шестмесечие, като резултатите от него залегнат в приоритети за следващия период, през който да се набележат конкретни мерки и мероприятия за пълното осигуряване на безопасността на движението в обслужваните райони.

Постигнатите резултати е необходимо да бъдат отчитани не само на общи събрания между служителите, но и при провеждания отчет – анализ пред обществеността и при други обществени участия на служителите. По този начин ще се подчертае значимостта на извършваната дейност, която в своята същност има основно значение за недопускането на нарушения и престъпления, с което в пълна степен ще се гарантира осигуряването на безопасността на движението.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От разгледаните задачи, правомощия и дейности на „Териториална полиция“ за осигуряване на безопасността на движението във населените и извън населените места могат да се направят следните обобщения:

Първо, една от основните задачи на „Териториална полиция“ е осигуряване на безопасността на движението в обслужваните райони, като извършваната от тях дейност има основна роля за ограничаване на пътнотранспортните произшествия във населените и извън населените места. Прилагането на комплекс от дейности с различна насоченост със сигурност ще доведе по пълноценно осигуряване на безопасността на движението в обслужваните райони.

Второ, извършваната целенасочена дейност от „Териториална полиция“ с цел превенция, контрол и възпитание на водачите на моторни превозни средства в обслужваните райони съществено ще се отрази на безопасността на движението и пътния травматизъм. Тези дейности не следва да се извършват отделно – само превантивни мерки или само контрол, а следва да се прилагат в синхрон с цел пълно разгръщане на тяхното приложение.

Трето, ограничаването на пътнотранспортните произшествия, нарушенията на пътното движение от водачи на моторни превозни средства и пешеходци би могло да се постигне не само с ефективен контрол, но и с прилагането на други мерки с цел превенция

и възпитание, което „Териториална полиция“ успешно прилага в обслужваните населени места. Характерните особености на разгледа-ните мерки и мероприятия, прилагани от „Териториална полиция“ с цел превенция, контрол и възпитание, показват, че друго струк-турно звено трудно би ги осъществило пълноценно поради органи-зацията на работа на различните структурни звена в МВР.

Използването на някакъв вид транспорт в днешното съвре-мие се е наложило като една от потребностите на обществото за за-доволяване на неговите нужди – отиване на работа, превоз на път-ници и товари и др. Чрез използването на автомобил или друго пре-возно средство се пести време, улеснява се придвижването, поради което интензивното движение на различни участници в пътното движение ще продължи да нараства. Това подчертава ролята на „Те-риториална полиция“ за осигуряване на безопасността на движени-ето в обслужваните райони и нейната дейност за ограничаване на пътнотранспортните произшествия с една основна цел – опазване на човешкия живот.

В своята същност дейността на „Териториална полиция“ за осигуряване на безопасността на движението цели основно опаз-ване на живота и здравето на участниците в движението, предотв-ратяване на ПТП, премахване на причини и условия, благоприятст-ващи извършването на нарушения, и възпитаване на уязвимите групи участници в движението и водачи на МПС.

Литература

1. **Закон** за Министерството на вътрешните работи. Обн. *ДВ*, бр. 53/27.06.2014 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 85/2.10.2020 г.
2. **Закон** за движение по пътищата. Обн. *ДВ*, бр. 20/5.03.1999 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 109/22.12.2020 г.
3. **Инструкция** № 8121з-749/20.10.2014 г. за реда и организацията за осъществяване на дейностите по контрол на пътното движение. Обн. *ДВ*, бр. 90/31.10.2014 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 104/29.12.2017 г.
4. **Инструкция** № 8121з-823/5.11.2014 г. за организация на дей-ността в Министерството на вътрешните работи по териториалното обс-лужване на населението. Обн. *ДВ*, бр. 94/14.10.2014 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 63/18.08.2015 г.
5. **Инструкция** № 8121з-91/13.01.2017 г. за реда за организация за осъществяване на превантивната дейност от полицейските органи в Ми-нистерството на вътрешните работи. Обн. *ДВ*, бр. 10/27.01.2017 г.
6. **Наказателен кодекс**. Обн. *ДВ*, бр. 26/2.04.1968 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 83/22.10.2019 г.

7. **Наредба** № I-45/24.03.2000 г. за регистриране, отчет, спиране от движение и пускане в движение, временно отнемане, прекратяване и възстановяване на регистрацията на моторните превозни средства и ремаркета, теглени от тях, и реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства. Обн. *ДВ*, бр. 31/14.04.2000 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 110/29.12.2020 г.

8. **Наредба** № 5 от 2003 г. за установяване и обезопасяване на участъците с концентрация на пътнотранспортни произшествия и за категоризиране на безопасността на пътищата. Обн. *ДВ*, бр. 90/10.10.2003 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 93/25.11.2011 г.

9. **Наредба** № 2 от 17.01.2001 г. за сигнализацията на пътищата с пътна маркировка. Обн. *ДВ*, бр. 13/10.02.2001 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 32/16.04.2019 г.

10. **Наредба** № 17 от 23.07.2001 г. за регулиране на движението по пътищата със светлинни сигнали. Обн. *ДВ*, бр. 72/17.08.2001 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 35/15.05.2015 г.

11. **Наредба** № 3 от 16.08.2010 г. за временната организация и безопасността на движението при извършване на строителни и монтажни работи по пътищата и улиците. Обн. *ДВ*, бр. 74/21.09.2010 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 34/12.05.2015 г.

12. **Наредба** № 1 от 19.07.2017 г. за реда за установяване на концентрацията на алкохол в кръвта и/или употребата на наркотични вещества или техни аналози. Обн. *ДВ*, бр. 61/28.07.2017 г.; посл. изм. и доп. *ДВ*, бр. 99/20.11.2020 г.

13. **Статистика** на ПТП за м. януари 2021 г. на МВР. [онлайн]. <https://www.mvr.bg/docs/librariesprovider74/default-document-library>

14. <https://bg.wikipedia.org/wiki/>